

TO NYE KNIVUTSTILLINGER
PÅ SKOGBRUKSMUSEET
I SOMMER

Aasmund Voldbakken
(ny permanent utstilling)

og

Fredriksen-kniver
i fem generasjoner
1.6. - 20.8.90

2400 Elverum

ÅPENT ALLE DAGER

Juni-september kl. 10.00-18.00

Oktober-mai kl. 10.00-16.00

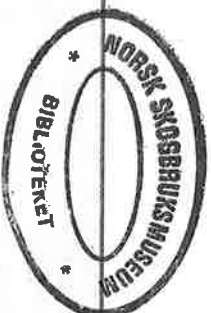
Tlf. Elverum 064/10299

Telefax 064/13015

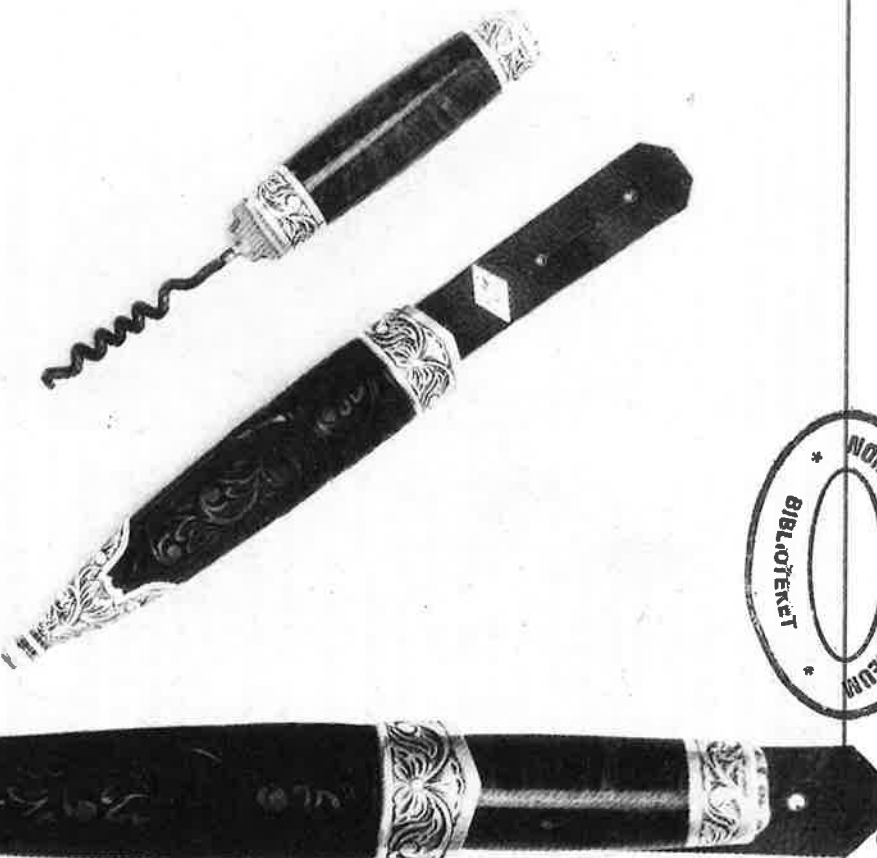

Knivbladet

Nr 3 - 1990

Kr. 30,-

Magne Grovens svar på knivforbudet

 Norsk
Knivforening

Dragestilgraverte kniver

Tekst og foto: Harald Kolstad

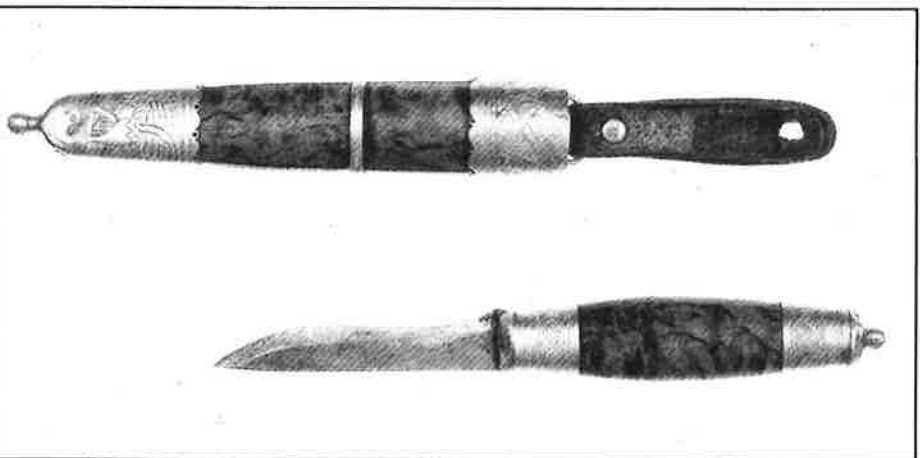
Dragestilperioden varte bare noen få tiår omkring århundreskiftet. Stilen er særlig norsk med røtter i nasjonalromantisk sjåvinnisme som ledet fram til vår nasjonale selvstendighet i 1905. Vi finner dragestilen lettest i boligarkitektur, i utskårne møbler og i sølv dekketøy. Når det gjelder slireknivene førte dragestilen bare til et lite "blaff" fra en håndfull knivmakere - før en falt tilbake til den typiske akantusinspirerte dekor. Sølvvarerfabrikene laget derimot en mengde lommekniver med dragestil-ornamenter.

Ole Jacobsen Vestby fra Solør og Lars Prestmoen fra Lillehammer er de mest kjente dragestil-knivmakere, men det var minst tre andre knivmakere som med stort hell arbeidet innenfor stilretningen.

Børre Hermannrud

En gang for mange år siden fortalte knivmakeren Aksel Tåssås på Toten meg at Hermannrud-kara sendte noen av knivene sine til gravør. Han sa ikke til hvem. Gjennom årene har jeg sett en del dragestilgraverte kniver fra Hermannrud av god kvalitet, men samtidig har jeg også har jeg sett en del Hermannrud kniver med hjelpeløst utført gravyr. Etter en del undersøkelser er jeg kommet til følgende konklusjon:

Børre Hermannrud (1855 - 1928) laget utmerkede dragestilgraverte kniver. Han

Dragestilgravert kniv og slire fra Hermannrud, Toten

brukte oftest nysølv i beslagene. Mønsteret hadde en buenn med meget tette vertikale streker. Han varierte ikke sitt dragemønster. De Hermannrud-signerte knivene av svakere kvalitet må være laget av en av de tre sønnene.

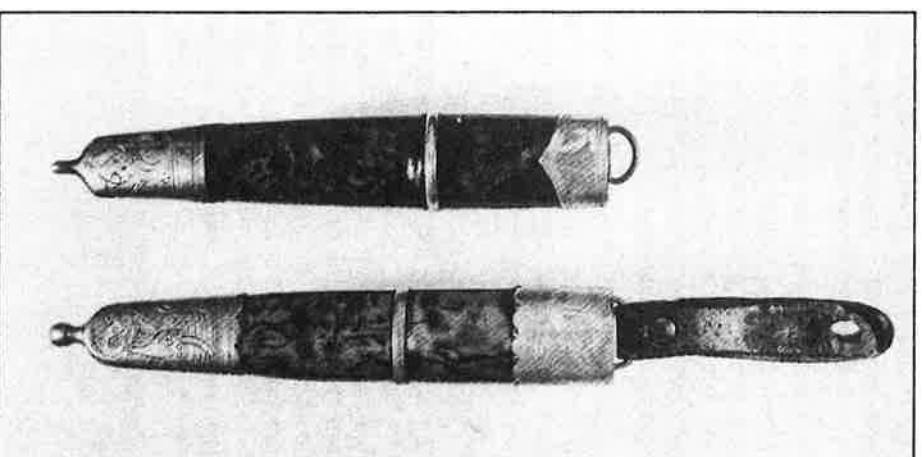
Ole Jensen Maurtvedt

Samtidig med Børre Hermannrud og ikke langt fra Toten, levde og virket en annen knivmaker, som er blitt mindre kjent. Det er Ole Maurtvedt (1837 - 1925) som bodde på Hadeland. Han har åpenbart laget langt færre kniver enn Børre, men er etter min vurdering heller bedre som knivmaker.

"Mørtvedt'n" som han ble kalt, er lite kjent. Derfor litt om ham: Ole ble født på Håkenstadsætra i Søndre Oppdalen av foreldre fra Land. Han skal ha lært mye av "Amund Sølvsmed", som var husmann under Solbjørg. Ole ble småbruker på Oppistua Maurtvedt i Nordre Oppdalen. Den opprinnelige Maurtvedtgården er grundig oppdelt. I sine senere år var Ole bare sølvsmed og knivmaker. Da bodde han hos sin sønn og senere sin sønnesønn, Ole Jensen.

Mer om "Mørtvedt'n"

Ole tok imot arbeide fra hele Hadeland og enda videre. Det er flere på Hadeland som også har kniver med dragestilgravyr etter han, og det fortelles at Ole mange ganger fikk premie for knivene sine. Ole har åpenbart hatt kontakt med Børre Hermannrud. Det ser vi bl.a. på dragestilmønsteret som er nesten likt! Trekull brente han selv og smidde sine egne knivblader. De er signert med po-

HERMANNRUD-SLIRER: Den dragestilgraverte t.v. er signert "Hermannrud, V. Toten", Sliren til høyre er signert "K.H." som står for Karl Hermannrud (1882 - 1965).

sitive versaler på "rett side" av bladet - OLEJM. Knivene var vanligvis utstyrt med treslire bestått med dragestilgravert

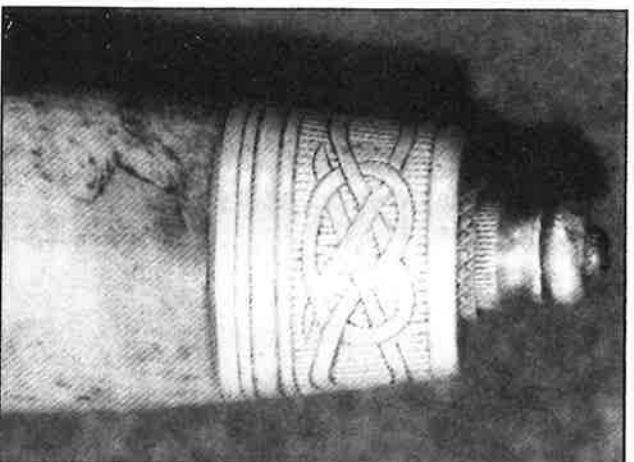
sølv. Bunnene på mønstrene hadde vertikale striper med større innbyrdes bredde enn på Børre Hermannruds kniver.

Foruten knivene var hans spesialiteter kaffekvern og klokkekjeder. Ellers gjorde han nok alle slags reparasjoner. Folk kom ofte med mynter og annet gammelt sølv som de fikk smeltet om og laget nye gjenstander av.

En stubb etter broren Peder: Når folk kom med noe gammelt sølv og skulle ha noe gjort, sa han: "Det er no' filleri detta her, men je får vel før...gjøra det!"

Nok et navn

På Hadeland var det nok en sølvsmed som laget kniver med ornamenter i dragestil. Det er Peder Johannesen Maurtvedt (1842 -). Han er ikke bror av Ole Maurtvedt, som en skulle tro. Derimot kom han fra nabotunet - Maurtvedt Øvre. I dagligtale ble også han kalt "Mørtvedt". Peder giftet seg til Svendsbråten på Grindvoll. Der drev han som

Peder Johannesen graverte dragestil-ornamentikk. Her detalj fra holkens medknopp, øverst på knivskaffet.

En annen knivmaker som arbeidet med dragestil var Peder Johannesen

Knivbladet nr 3/90 side 10

sølvsmed "på si", og laget bla klokkekjeder og silrekniver han også. Knivene er dog ikke av samme kvalitet som de som stammer Oles hånd. Dragestilgrayren er til forveksling lik Oles (og Børre Hermannruds), men den er noe mindre nøyaktig utført.

Så Hadelendinger - dere har virkelig to fine dragestilknivmakere å være stolte av!

Kilder:

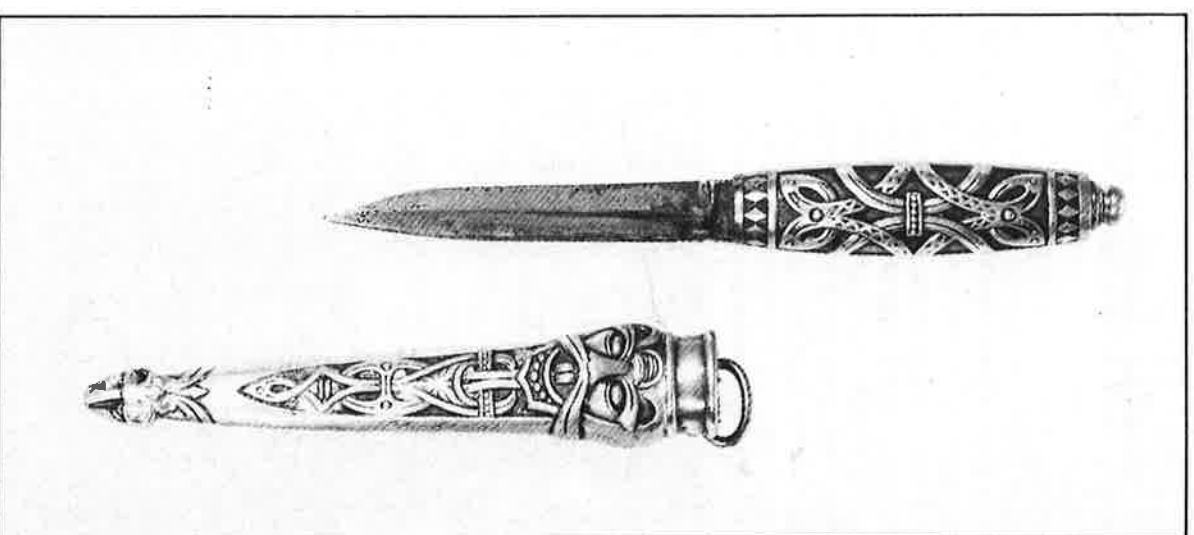
Jul Stubne, f. 1897, nabo

Ole Jensen, f. 1899, sønnesønn

Otto Kr. Fodstad, Jevnaker

Hadeland Bygdebok,, bind IV

Sølvvarefabrikkene produserte både kniver med fast blad og foldekniver i dragestil. Bildet viser

Knivbladet nr 3/90 side 11